

Corpus encara

Xavier Orriols Sendra

El professor i filòleg Antoni Comas i Pujol, poc abans de la seva inesperada mort ocorreguda el 1981, va escriure un article a l'Avui titulat "Què en farem de la ginesta?" coincident amb l'anunci que la festa del Corpus Christi, celebrada sempre en dijous a deu dies després de la Pentecosta o Pasqua Granada, passava al diumenge següent a causa de la nova normativa que limitava el nombre de festes anyals a un màxim de catorze, amb la qual cosa el calendari en ús s'hagué d'escurçar forçosament.

El govern de Catalunya va optar per mantenir altres festes com el Dilluns de Pasqua Florida, Sant Esteve, l'Onze de Setembre, Sant Joan o Dilluns de Pasqua Granada, en una llista variable de reserva tot depenent de les fixes, estatals o autonòmiques que caiguessin en diumenge. El Corpus no va tenir cap possibilitat. De les festes que glossa aquella dita castellana "Tres jueves hay en el año que brillan más que el sol: Jueves Santo, Corpus Christi y el día de la Ascensión", vigents les tres com a festives a l'Estat espanyol en el calendari laboral del franquisme, a la Catalunya democràtica no se'n va salvar ni una.

Comas lamentava, recordo, el fet de deixar perdre una festa tan significada en la trajectòria nacional catalana. Efectivament, tant en el naixement de la festa del Corpus com en la seva escenificació, Barcelona i Catalunya hi van tenir molt a veure, a més de ser el primer lloc de la península on es va celebrar. La festa del Corpus es va implantar a principis del segle XIV com a afirmació de la Transsubstanciació o conversió de l'hòstia en el cos de Crist amb l'acte de la consagració, discussió teològica que venia de lluny. Per fer-ho van fer servir els recursos de comunicació de masses més avançats en aquell moment. L'hòstia sagrada es mostrava en processons dissenyades segons l'esquema de les solemnitats urbanes que s'organitzaven al voltant dels monarques, amb llargues desfilades ordenades segons les pautes d'una societat gremial i estamental, les quals incorporaven tot de representacions dramàtiques que mostraven la llarga història de la redempció cristiana i també molts altres elements de caire espectacular però de tradició profana.

El Corpus va significar l'expressió triomfal del cristianisme mostrada d'una manera festiva i desimbolta, molt diferent de les processons penitencials, de rogatives o romeries, a les que estaven acostumats els fidels. De fet la festa del Corpus va esdevenir el paradigma de la festa urbana per excel·lència, que arribava a tota la població amb un gran espectacle de nova disposició que s'ha anomenat escena lineal o itinerant, una festa que s'allargava a l'octava posterior amb les

Il·luminàries o ballades nocturnes per tots els carrers i places successivament.

Aquest model a Catalunya es va traspasar després a les festes patronals que intitulem majors i per elles encara continua vigent en els nostres dies. De la magnificència medieval de la manifestació en van sortir molts dels elements que configuren l'actual univers festiu. Tots els components que la integren eren meticulosament disposats per fer lluir l'essencial, és a dir, la sagrada forma, exposada com un sol, dins de la custòdia, que a Barcelona s'ubicava sobre la cadira del rei Martí, una filigrana gòtica que encara, any rere any, es passeja sota el tàlem, empesa pels diaques i acompanyada per una nombrosa quantitat de preveres, canonges i l'arquebisbe.

En la mesura que la festa del Corpus va anar perdent la centralitat d'antany, molts dels elements que aplegava es van anar desintegrant de la manifestació fins a generar separadament altres realitats allunyades ja de l'estricta context religiós que les va disposar. La Patum de Berga és la festa que exemplifica més bé aquest procés de fer prevaldre l'aspecte festiu en detriment del religiós. De l'arcaica processó del Corpus, amb el pas del temps en surt un esdeveniment festiu colossal i extraordinari, que ultrapassa el referent comunal i identitari de la ciutat i la comarca en aconseguir, el 25 de novembre de 2005, el reconeixement per part de la UNESCO d'Obra Mestra del Patrimoni Oral i Immaterial de la Humanitat.

Un altre d'aquests llegats de la processó de Corpus és l'activitat gegantera, amb l'extens teixit associatiu que l'envolta; i també l'anomenat fenomen bastoner, tan puixant, juntament amb moltes altres realitats folklòriques i associatives.

La ginesta, esmentada pel malaguanyat Antoni Comas, era un referent, cromàtic i olorós, de la manifestació, que configurava juntament amb altres vegetals les catifes que marcaven l'itinerari sagrat i també era escampada al damunt dels que hi desfilaven, entre ells els nens i nenes amb el vestit de la recent celebrada primera comunió. Per això Josep Maria de Sagarra va titular El foc de les ginesteres, l'obra de teatre de joventut, llargament prohibida durant les dictadures que abrindaren el país, on es tractaven els fets històrics que succeïren al 1640 en l'anomenat Corpus de Sang.

La reposició que es va fer fa uns anys de la processó barcelonina, que va tornar a sortir al carrer després d'haver-se reclòs uns anys en els claustres de la catedral, va comptar ben aviat amb la voluntat municipal de restablir-hi el patrimoni festiu de la ciutat amb la connivència, amb prevencions, del Capítol catedralici. Hi ha qui ho va criticar, tant des de dins com des de fora de l'Església, perquè no

tenia massa sentit restaurar allò que el pas del temps ja havia resituat en un altre marc. Tanmateix és la mostra d'una religiositat popular que, si bé, en contrast amb els temps pretèrits, ha passat a un segon terme, constitueix el model del que surt una part prou important del nostre patrimoni festiu en plena vigència.

Xavier Orriols
Publicat a Xarxanet.org el 08-06-2006